

Natur og vandmiljø, Økologi, Jura, Planter, Økonomi og ledelse

Økologisk drift som redskab til grundvandsbeskyttelse

Økologisk drift kan være en oplagt måde at tage hensyn til grundvandet, fordi man ikke anvender pesticider og har et reduceret gødningsforbrug. Der er både driftsmæssige og økonomiske overvejelser, man bør gennemgå, inden man beslutter sig for at omlægge til økologisk drift.

Viden om Opdateret 03. april 2023

Hvis ens ejendom er blevet berørt af krav om pesticidfri arealanvendelse på hele eller dele af arealerne, og man gerne vil opfylde kravet ved at dyrke økologisk, skal man være opmærksom på, at det kræver at omlægningen til økologisk drift vil omfatte hele bedriften. Det betyder, at alle de enheder, dyr, stalde, bygninger, gårdspladser og marker, der hører under det aktuelle CVR-nummer, indenfor to år skal overholde økologireglerne. Der er også muligheder for at opdele bedriften i to produktionsenheder under reglerne for "samtidig drift af en økologisk og en ikke-økologisk produktionsenhed".

Alle typer ejendomme, store og små, kan certificeres til økologisk drift. Det er samme regelsæt, der gælder. Der vil ofte være en række nødvendige tilpasninger. Det kan blandt andet være forhold omkring stalde, hvor det kan være nødvendigt at tilpasse indretning og besætningen for at leve op til arealkrav og udeforhold.

En anden typisk ændring er, at afgrænsning til ikke-økologiske nabomarker skal være markeret med tydelige udyrkede skel.

For at kunne bruge "Ø"-mærket på landbrugsprodukter er økologisk certificering nødvendig, mens tilsagn om særlige målrettede økologitilskud er frivillige. Tidsmæssigt er certificeringen løbende, indtil det meddeles, at man ønsker at ophøre med at være certificeret. Tilsagn om Økologisk Arealtilskud er 3- eller 5-årige, afhængig af starttidspunktet og udløber senest i 2025. Der skal søges om udbetaling hvert år i Fællesskemaet. Fra 2023 er økologisk arealstøtte en del af bioordningerne under den 1-årige direkte arealstøtte. Nye økologer eller når eksisterende tilsagn udløber, skal der søges tilskud til økologiske marker for et kalenderår ad gangen. Dog vil der være en 5-årig forpligtigelse til økologisk drift, hvis man søger omlægningstillæg til nye marker.

Krav om grundvandsbeskyttelse: Er økologisk drift en god løsning for dig?

Fold alle ind

Muligheder, krav og udfordringer

Da økologi er godt rodfæstet i forbrugerens bevidsthed, vil det danske Ø-mærke og EU's grønne blad-logo umiddelbart blive opfattet positivt og vække tillid blandt størstedelen af forbrugerne. Ved at blive certificeret som økologisk landmand, vil der efter endt omlægning, kunne sælges afgrøder og animalske produkter til merpris, hvis man har sikret sig afsætning for sine økologiske

Øget omlægning til økologisk drift er højt målsat, både i EU og af det danske folketing. Målsætningen om en fordobling af arealet, svarende til ca. 25 procent af det samlede landbrugsareal og markede i 2030, vil kræve, at omlægningen og forbruget af økologiske varer stimuleres. Det betyder at der vil være fokus på vilkårene for økologisk produktion, så længe der arbejdes med den ambitiøse målsætning.

Det økologiske marked er stadig relativt lille og reguleres ikke af store internationale børser. Det betyder, at balancen mellem udbud og efterspørgsel kan skifte fortegn med den konsekvens, at afregningspriserne kan være ustabile. Det gælder alle landbrugsprodukter, mælk, kød, æg, frugt, grønt og planteavlsafgrøder.

Hvis økologi stimuleres kraftigt udefra, kan det ske, at der dannes produktions- og prisbobler, der påvirker hele økologierhvervet, inden der igen kommer en passende balance mellem udbud og efterspørgsel. Derfor kræver en omlægning af et landbrug en nøje gennemregning med tilhørende følsomhedsanalyse på de centrale områder. Den lokale økologirådgivning har eksperter på området.

Økologisk landbrug er en anderledes måde at drive landbrug på. Der er behov for at optimere efter et sædskifte, der ruller over 4-7 år, afhængig af hvilke afgrøder der arbejdes med. Modsat en konventionel landmand, som er vant til i højere grad at optimere fra år til år og at kunne gribe aktivt og direkte ind, når der opstår problemer med afgrøderne.

Det kan være en stor overvindelse at acceptere færre handlemuligheder ved omlægning fra konventionel landbrugsdrift til økologisk drift. Derfor anbefales det altid at få gennemført et grundigt Økologisk Omlægningstjek før beslutningen tages.

Markudbytterne i økologisk drift er lavere end i konventionel drift. Et andet og lavere kvælstofforbrug er en væsentlig del af forklaringen. Udbytterne vil også hæmmes af markens ukrudtstryk og af angreb af plantesygdomme og skadedyr. Rodukrudt som kvik, tidsler (og skræpper i græsmarker) er en særlig udfordring for økologer. Rodukrudt skal holdes på et acceptabelt niveau gennem en målrettet indsats med sædskifte og mekanisk bekæmpelse. Frøukrudt, det ukrudt der spirer frem sammen med afgrøden, bekæmpes med forskellige mekaniske metoder som strigler og radrensere. Indsatsen imod ukrudt bestemmes af afgrødens værdi og landmandens ambitionsniveau.

Når organiske gødninger udgør ejendommens næringsstofforsyning, stiller det store krav til timing og planlægning af markarbejdet. Man skal sikre at der er næringsstoffer til rådighed for afgrøden og samtidig undgå, at især kvælstof tabes til omgivelserne. Man udtrykker det populært ved at sige at økologer gøder jorden frem for at gøde afgrøden.

En af de væsentligste økologiske kvælstofkilder er kvælstof fikseret fra luften af bælgplanter som kløver, lucerne, ærter og hestebønner. Det er derfor vigtigt at have en plan for et robust økologisk sædskifte. Derudover er der en række muligheder for at balancere næringsstofforsyningen i økologi. Kvælstof, der ofte er den største udfordring at skaffe, kan komme fra økologiske dyr, fra konventionelle dyr og fra diverse restprodukter og recirkulerede produkter som biogasgylle, kompost og organiske pelleterede gødninger. [Økologivejledningen Bilag 2](#) angiver hvilke muligheder der findes.

Der skal anvendes økologisk udsæd, når der findes egnede varer på markedet. [Hjemmesiden OrganicXseeds](#) er den officielle adgang til at finde egnet økologisk udsæd. Der er udbydere fra Danmark og fra andre EU-lande, der ofte markedsfører andre arter og sorter. Det anbefales at anvende sorter, der er afprøvet under forhold der ligner de danske, men det kan være spændende at teste mindre kendte afgrøder.

Juridiske og skattemæssige forhold

En ansøgning om certificering til økologisk drift, det der kaldes en omlægningsplan, indsendes til Landbrugsstyrelsen forud for det ønskede omlægningstidspunkt. Det anbefales at få hjælp af en erfaren økologikonsulent til at udarbejde omlægningsplaner og indsende ansøgning. Ved underskrift af ansøgning om certificering accepterer man at stille driftsleder, bilag og logbøger til rådighed for kontroller. Der vil være årlige, varslede kontroller og uanmeldte kontroller.

I ansøgningsskemaet (Økologiskemaet) skal du forholde dig til erklæringer om forurennet jord, oplyse om tidligere overtrædelser af dyreværnslov, lov om afgift af bekæmpelsesmidler, gødnings- og plantedækkebekendtgørelsen samt lov om foderstoffer.

Der er ingen særlige målrettede skattemæssige forhold, der gør sig gældende for en økologisk virksomhed.

Økonomisk betydning – arealstøtte, tilskudsmuligheder

Økologer kan søge den generelle arealbaserede grundbetaling og de øvrige bioordninger – herunder økologisk arealstøtte. Er der eksisterende 3- eller 5-årige tilsagn om økologisk arealtilskud på arealerne er det ikke muligt at søge bioordningen økologisk arealstøtte, men der er mulighed for at vælge Biodiversitet og bæredygtighed eller Ekstensivering med slæt i stedet for. Nye krav om Konditionalitet som GLM-krav gælder også for økologiske bedrifter. Kun under GLM7 kan der i nogle tilfælde være en undtagelse. Krav om opretholdelse af permanente græsarealer gælder derfor nu også for økologer.

Hele eller dele af en bedrift kan være omfattet af krav om pesticidfri drift, før omlægning til økologi begynder.

Mulighederne for at søge de almindelige arealbaserede tilskud målrettet økologi, er ikke til stede, hvis der på arealerne allerede ligger forpligtigelser, der er sammenlignelige med økologi. F.eks. hvis:

- det kræves, at arealet drives økologisk eller tilsvarende,
- der ikke må anvendes pesticider eller
- der ikke må anvendes gødning.

Det gælder tinglyste aftaler eller servitutter, og det gælder frivillige aftaler, hvor du modtager betaling for kravene.

Under bioordningen Økologisk arealstøtte findes 4 typer arealtilskud målrettet økologiske landmænd, som kan kombineres med den almindelige grundbetaling og evt. andre bioordninger som Miljø og klimavenligt græs. Økologisk arealstøtte er en 1-årig ordning og betingelser skal opfyldes i hele kalenderåret.

Økologisk Basistilskud: 870 kr./ha/år

Omlægningstillæg, 2 år: 1.600 kr./ha/år

Tillæg for reduceret kvælstoftilførsel: 650 kr./ha/år

Frugt/bær-tillæg: 4.000 kr./ha/år

Der gælder en række betingelser for at opnå økologitilskud.

Betingelser, Basistilskud

- Basistilskud danner grundlag for tillæggene.
- Det skal være landbrugsareal på mindst 0,30 ha, som opfylder krav til grundbetaling.
- Du skal have påbegyndt omlægning til økologi på arealerne senest 1. januar i ansøgningsåret.
- Du må maksimalt bruge 107 kg udnyttet-N/ha/år i gennemsnit på alle harmoniarealer (hvis bedriften er tilmeldt register for gødningsregnskab).

Betingelser, Omlægningstillæg

- Nye økologer og eksisterende, som omlægger nye arealer kan søge omlægningstillæg i de første 2 år fra omlægningens start.
- Der er krav om fortsat økologisk drift (certificering) i 5 hele kalenderår, hvis der udbetales omlægningstillæg i 2 år.
- Skal søges sammen med basistilskuddet.

Betingelser, Tillæg for reduceret kvælstoftilførsel

- Skal søges sammen med basistilskuddet.
- Du skal være tilmeldt register for Gødningsregnskab.
- Du må maksimalt bruge 65 kg udnyttet-N/ha/år i gennemsnit på alle bedriftens harmoniarealer – uanset om de drives økologisk, med tilskud eller ej.

Betingelser, Frugt/bær-tillæg

- Arealet skal være tilplantet med godkendt frugt/bær afgrødekode og altid overholde minimumsplantetal. Se særlige krav i Vejledning om økologisk arealtilskud 2023.
- Formålet skal være produktion af frugt, bær eller nødder. Der må plantes med rækkeafstand op til 10 meter med dyrkning af afgrøder mellem rækkerne som fremmer denne produktion. Se særlige krav i Vejledning om økologisk arealstøtte 2023.
- Arealet skal drives plantagemæssigt, dvs. at der skal kunne dokumenteres køb af planter og salg af produkter.

Begrænset tilskud ved pesticidfri arealanvendelse

Hvis din jord bliver berørt af rådighedsindskrænkninger om pesticidfri arealanvendelse, har det betydning for tilskudsmuligheder nu og i fremtiden.

Aftaler, tinglysninger eller udbetalte erstatninger har betydning for økonomien i en eventuel omlægning til økologisk drift i fremtiden, fordi det har indflydelse på muligheden for at få økologisk arealstøtte (ØA-BIO) til produktionen.

Økologisk certificering (autorisation frem til 1. januar 2022) er uafhængig af tilskudsmuligheder og -betingelser, så arealerne kan omlægges og drives økologisk – men i mange tilfælde uden mulighed for tilskud.

Pesticidfri drift forud for en omlægning til økologi i fremtiden

Hvis en ikke-økologisk landmand får en erstatning og/eller der bliver tinglyst et sprøjteforbud, vil arealet i fremtiden ikke kunne få tilskud til økologisk drift eller tilskud ifm. en omlægning til økologi.

Heller ikke hvis det er en ny ejer/forpagter af arealerne. Økologitilskud bliver bl.a. givet for ophør med brug af pesticider, og der kan ikke kompenseres to gange for samme forpligtigelse. Når basistilskuddet bortfalder, kan der heller ikke opnås tillæg for omlægning, reduceret N eller frugt og bær.

Pesticidfri drift og øko-arealer, der har tilsagn om økologisk arealtilskud (ØA-LDP)

For økologiske arealer, der er eller bliver omfattet af en rådighedsindskrænkning om pesticidfri drift (f.eks. BNBO), har det forskellige konsekvenser for et eksisterende tilsagn, om der bliver indgået frivillige aftaler, eller der bliver pålagt et krav – og hvilke begrænsninger det omfatter. I alle tilfælde vil det ikke være muligt at søge et 1-årigt ØA-BIO fra 2023 og frem, når det 3- eller 5-årige tilsagn udløber.

Pålagt krav, påbud, tinglysning eller anden lovgivning:

- **Krav om økologisk jordbrugsproduktion**
Hvis tilsagnsarealet bliver pålagt krav om økologisk jordbrugsproduktion eller tilsvarende krav, så bortfalder ØA-tilsagnet for det pågældende areal uden krav om tilbagebetaling, da der ikke er forpligtigelser, der kan kompenseres for.
- **Krav om pesticidfri drift**
Bliver tilsagnsarealet pålagt krav om pesticidfri drift eller krav, der svarer til pesticidfri drift, så nedsættes basistilskuddet på 870 kr. pr. ha til 55 kr./ha/år i resten af den 3- eller 5-årige tilsagnsperiode.
- **Forbud mod at tilføre gødning**
Hvis tilsagnsarealet bliver pålagt forbud mod at tilføre gødning, bortfalder tilsagn om tillæg for reduceret kvælstoftilførsel (N-tillæg). N-tillægget kan også bortfalde, hvis der bliver lagt lignende forbud på et tilsagnsareal, eller hvis tilsagnsarealet bliver pålagt en forpligtigelse til, at der bliver tilført mindre end 107 kg udnyttet N/ha.

Mulighed for revisionsklausul ved pålagte indskrænkninger

Hvis du ikke ønsker at fortsætte med en økologisk drift under de nye betingelser for de enkelte tilsagnsarealer, har du mulighed for at opsig hele dit tilsagn om Økologisk Arealtilskud. Du skal så indsende en erklæring om "revisionsklausul" til Landbrugsstyrelsen. Hele ØA-tilsagn bortfalder uden krav om tilbagebetaling af tilskud – det vil sige, at alle forpligtigelser i tilsagnet ophører og arealet/bedriften kan ophøre med økologisk drift/certificering.

Frivillige aftaler om pesticidfri drift

Hvis du indgår en frivillig aftale med f.eks. en kommune om pesticidfri drift og aftalen indebærer en økonomisk kompensation til dig, opretholder du det eksisterende 3- eller 5-årige tilsagn. Du får også den fulde udbetaling i resten af tilsagnsperioden, men du kan ikke efterfølgende få økologisk arealstøtte (ØA-BIO) på arealet. Du kan ikke bruge revisionsklausulen, når du indgår i en frivillig aftale.

Hvis du indgår en frivillig aftale, f.eks. en forpagtning med et vilkår om pesticidfri drift, hvor der ikke indgår en økonomisk kompensation, vil det fortsat være muligt, både at opretholde tilsagn og søge nye tilskud til økologisk drift.

[Læs mere om økologisk arealstøtte i Tilskudsguiden](#)

Hvordan får jeg hjælp med omlægning til økologisk drift?

Overvejer du at omlægge til økologisk drift, anbefales det, at du kontakter den lokale økologirådgivning for at komme i gang med overvejelserne på det bedste grundlag.

Der er mulighed for at få lavet et gratis omlægningstjek som kan give et overblik over dine muligheder på bedriften.

Find mere information om omlægning til økologi

[Landbrugsstyrelsen: Ansøgning om certificering til økologisk jordbrugsproduktion](#)

[Landbrugsstyrelsen: Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion, gældende](#)

[OrganicXseeds: Find tilgængelig økologisk udsæd](#)

[Landbrugsstyrelsen: Tilskudsguide](#)

Emneord

BNBO (boringsnære beskyttelsesområder)

Drikkevand

Indsatsplanlægning (grundvand)

+2

Natur og vandmiljø

Tema: Sådan beskytter du grundvandet

Find inspiration og viden om konkrete løsninger til at beskytte grundvandet på din bedrift. Hvilke løsningsmuligheder har du som lodsejer, hvis din jord berøres af rådighedsindskrænkninger om pesticidfri arealanvendelse?

Publiceret: 16. november 2021

Opdateret: 03. april 2023

Vil du vide mere?

Erik Fog

Landskonsulent

Innovationscenter for Økologisk Landbrug P/S

eikf@icoel.dk

Sven Hermansen

Chefkonsulent

Innovationscenter for Økologisk Landbrug P/S

sher@icoel.dk

Birgit Ingvorsen

Landskonsulent

Innovationscenter for Økologisk Landbrug P/S

biin@icoel.dk

+45 2374 3798

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Innovationscenter for Økologisk Landbrug udvikler ny viden og løsninger til landmænd og rådgivere. Sammen udvikler vi et mere bæredygtigt landbrug.

SEGES Innovation P/S Tlf. 8740 5000
Agro Food Park 15 Fax. 8740 5010
8200 Aarhus N Email info@seges.dk